

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 8. De loco, motu locali, & duratione Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

ARTICULUS VII.

Utrum specie, an numero tantum, inter se differant Angeli.

rum, vel in Filio, seu per Filium; quam expositionem non improbat S. Augustinus, sed eam est contra confirmat lib. 11. de Civ. c. 32.

His rationibus tertia additur ex Conc. Later. IV, c. Firmiter, ubi de Deo dicitur: *Qui sua omnipotentia virtute, simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corpoream, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam.* Ergo Deus nec ante, nec post mundum corporalem, sed una cum eo condidit Angelos ab initio temporis, & cum primum coepit aliquid extra se producere in quovis creaturarum genere. Simile argumentum sumitur ex verbis Ecclesiastici c. 18. ubi de Deo dicitur: *Qui vivit in aeternum, creavit omnia simul.*

Respondent nonnulli à Scriptura & Synodo eo simul sumi non pro similitudine durationis, sed pro communitate & paritate in dependentia à Deo ut Creatore. Quod, inquit, ex Scriptura manifestum est: Deus enim non uno & eodem momento, sed sex diebus fecit omnia. Sensus igitur Ecclesiastici est: Qui vivit in aeternum, creavit omnia pariter; & omnia, quæ sunt, ex æquo dependent à Deo ut creatore & conservatore. Eundem autem esse Synodi sensum, non nisi gratis negabitur.

Sed contra est, quia prætermisso textu Ecclesiastici, dispar est ratio pro Lateranensi Synodo. Nam cum dicit, simul ab initio temporis angelicam & mundanam creaturam, ac deinde humanam à Deo conditam esse, videtur opponere particulam simul particulæ deinde, cui æquivaleret particulæ postea. Præterea omnino videtur tempus sumere in propria significatione: tempus autem propriè significat durationem, vel si vis, mensuram durationis rerum corporali-um. Ergo omnino videtur hic esse Lateranensis Synodi sensus: Deus angelicam & mundanam creaturam uno & eodem illo puncto, quo coepit esse tempus, seu mensura durationis rerum corporearum, ac postea humanam naturam condidit. Sit igitur

RESPONSIO IV.

Angeli cum mundo corporeo, non ante, vel post à Deo creati sunt.

Hanc responsionem, ut patet ex dictis, sufficienter probat autoritas Scripturæ, Synodi Lateranensis, & Patrum pro eo allegatorum, quos sequuntur Magister, S. Thomas, & Scholastici communiter, quorum aliqui eam ut pertinentem ad fidem, & ab Ecclesia definitam, alii ut certam, nec sine temeritatis notam negabilem post Lateranensem Synodum, alii denique saltem ut probabiliorē defendunt.

RESPONSIO V.

Quo in loco creati fuerint Angeli, non satis constat.

Prob. Nam circa hoc nihil habemus expressè revelatum, aut ab Ecclesia definitum, aut communi Patrum consensu sancitum, & variæ sunt Scholasticorum sententiæ. Angelos in cælo empyreo, quod supremum est, conditos fuisse, docet S. Thomas hic q. 61. ar. 4. in O. & ratio ejus est, quia conveniens fuit quod Angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti nature corporeæ præsidentes. Sed hoc non convincit. Conditos fuisse extra cælum empyreum, docent alii, propter testimonium illud Isaiæ c. 14. *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum.* Sed dici potest Prophetam tropicè exprimere Luciferi superbiam. Respondet S. Thomas Prophetam loqui non de cælo aliquo corporeo, sed de cælo sanctæ Trinitatis.

RESPONSIO VI.

Numerus Angelorum maximus est, sed quantus sit est omnino incertum.

Prob. 1. pars ex Danielis c. 7. ubi de Angelis dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.*

Prob. 2. pars. Quia hoc sciri non potest nisi per revelationem. At nulla ejusmodi extat revelatio. Ergo, &c.

Angelos solo numero inter se differre, docuere Patres non pauci. Basilii lib. 3. contra Eunomium, ubi sic ait: *Angeli omnes, ut appellationis unus, sic ejusdem etiam sunt natura inter se.* Gregorius Nyss. orat. 6. contra eundem Eunomium in fine, ubi loquens de Angelis hæc habet: *Qui dicit naturarum differentias in illis à Paulo collectis nominibus (cum ait: Principatus, & Throni, & Dominationes, &c. Coloss. 1.) significari, seipsum seducit... quia aperte nominum significantia demonstrat, quod Apostolus per hæc nomina quarundam dignitatum differentias in intellectualibus virtutibus novit, non essentialium proprietates ostendit.* Gregorius Naziaz. in carmine de virginitate: *Natura, inquit, est omnibus (Angelis) una.* Cyrillus Alex. dialogo 1. de Trinitate, ubi ad hanc interrogationem, *An non similis est secundum naturam Angelus Angelo, & homo alteri homini?* respondet: *Ita planè.* Alibi tamen videtur contrarium asserere. Maximus Martyr in dialogo 1. de Trinitate, qui extat inter Athanasii opera: *Coessentialis, inquit, est, quod eandem essentia rationem recepit, ut homo ab homine nihil differt, quatenus homo est, & Angelus ab Angelo, quatenus Angelus est, & Deus à Deo nihil differt, quatenus Deus est, &c.* Sit tamen

RESPONSO.

Utrum Angeli solo numero, an etiam specie differant, satis compertum non est.

Prob. 1. Ex S. Augustino, qui ingenue fateretur hoc se ignorare, lib. contra Origenistas. Ejus verba notatu digna sunt. *Clamat divina Scriptura, inquit: Altiora te ne quaeris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ tibi præcepit Dominus, illa cogita semper: ut magis in istis temeraria presumptio, quam cauta ignoratio culpanda videatur.* Certe ait Apostolus: *Sive Sedes, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: esse itaque Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates in celestibus apparatibus, firmissimè credo, & differre inter se aliquid indubitata fide teneo. Sed quo me contemnas, quem magnum putas esse Doctorem, quamam ista sint, & quid inter se differant, nescio.*

2. Ex S. Damasceno lib. 2. orth. fid. c. 3. ubi sic loquitur: *Ac de essentia quidem, æqualesne inter se, an dispares sint (Angeli) haud quanquam compertum habemus: solus ille scit, qui eos creavit Deus, quique omnia perspecta & explorata habet.*

3. Ratione: quia Deus potuit Angelos numero tantum, potuit etiam specie differentes creare. Utrum autem fecerit, neque ex Scriptura, neque ex Traditione, neque naturali discursu satis comperiri potest.

ARTICULUS VIII.

De loco, motu locali, & duratione Angelorum.

RESPONSIO I.

Angeli sunt in loco.

Prob. Illud est in loco, quod est alicubi. Atqui Angeli sunt alicubi. Ergo, &c. Prob. min. Nam vel sunt alicubi, vel sunt ubique. Non secundum: nam solus Deus ubique esse potest, quia solus immensus est. Ergo primum. Amplius. Illud est in loco, quod ita occupat spatium aliquod finitum, ut extra illud nec sit, nec esse possit naturaliter. Atqui Angelus quilibet sic occupat spatium aliquod finitum, ut extra illud nec sit, nec possit esse naturaliter: quilibet enim Angelus finitam & limitatam habet extensionem virtuales, quia soli Deo competit extensio virtualis illimitata. Ergo, &c. Dixi virtuales, quia cum Angeli sint incorporei, non habent extensionem formalem: & si corporei essent, adedque extensio-

ensionem formalem haberent, multò magis haberent finitam & limitatam. Ergo Angelos esse in loco ambigi non potest.

Hanc doctrinam tradunt Patres, ut Theodor. q. 3. in Genesim, ubi sic ait: *Certum est Angelos determinate esse substantia. Quod si verum est istud, sicuti profecto est, loco utique opus habebunt.* Et Damascenus lib. 2. orth. fid. c. 3. ubi de Angelis sic loquitur: *Atque circumscripti quidem illi sunt (hoc est, limitatam habentes extensionem virtuales,) nec enim in terra versantur, cum in celo sunt: nec, cum à Deo ad terram mittuntur, in celo remanent.*

RESPONSIO II.

Angeli non sunt in loco circumscriptivè, sed definitivè.

Ad prob. nota. Duplex est modus existendi in loco, circumscriptivè scilicet, & definitivè. Illud dicitur esse in loco circumscriptivè, quod habet extensionem formalem, & cuius proinde diversæ partes diversis partibus loci correspondent: hoc modo omnia & sola corpora sunt in loco. Illud dicitur esse & est in loco definitivè tantum, quod ita finitum spatium occupat, ut extra illud nec sit, nec esse possit naturaliter; & quia non habet extensionem formalem, sed virtuales tantum, non habet partes distinctas, extra se invicem positas, quibus distinctis partibus spatii correspondeat: unde dicitur esse totum in toto spatio, & totum in qualibet parte spatii; totum quidem in toto spatio, quia extra spatium, quod occupat, nulli est; totum verò in qualibet parte spatii, quia per simplicem entitatem, adeoque virtualiter tantum extensionem, omnibus & singulis partibus spatii correspondet per intimam præsentiam seu indistantiam. Hoc modo omnes & solæ incorporeæ creaturæ sunt in loco saltem naturaliter. Hinc

Prob. Resp. Creaturæ incorporeæ sunt in loco definitivè tantum. Atqui Angeli sunt incorporei. Ergo, &c. Hanc doctrinam tradit Damascenus, cum ait loco proximè citato: *Ceterum nec manibus, nec portis, nec repagulis, nec sigillis circumscribuntur (ad modum corporum,) non enim terminis ullis includuntur (sicut corpora) ... nam alioqui id solum natura ac propriè terminò caret, quod minime creatum est. Omnis enim condita res à Conditorè Deo terminatur, (accipiendo scilicet ab eo determinatam extensionem, sive formalem, sive virtuales tantum) ... Jam verò cum mentes sint, in ejusmodi quaque locis sunt, quæ mente ac ratione intelliguntur: non quod corporea modo circumscribantur: neque enim corporeo modo, quantum ad naturam attinet, figurantur, nec tribus dimensionibus constant: verum quia ubi imperatum fuerit, illic spiritaliter adsunt atque operantur, non eodem tempore hic atque illic esse atque operari possunt.*

RESPONSIO III.

Plures Angeli possunt esse in eodem loco naturaliter.

Prob. Nam illa tantum naturaliter sese excludunt ab eodem loco, quæ habent extensionem formalem impenetrabilem, ut duo corporea. Unde anima naturaliter est in eodem loco cum corpore. Atqui Angeli non habent extensionem formalem, & multò minus impenetrabilem habent, cum sint spiritus. Ergo, &c.

Quæres. Per quid Angelus determinetur ad hoc, ut sit in hoc loco potius, quam in alio. *R. breviter,* determinari quasi efficienter per potentiam motricem, formaliter verò per substantiam suam ut indistantem; non autem sive per modum ubicationis supervenientem, quia hic modus superfluous est; & sufficit indistantia substantiæ; sive per operationem, quia prius est Angelum huic loco per substantiam suam præsentem esse, quam in eo operari posse.

RESPONSIO IV.

Angeli moveri possunt localiter.

Prob. 1. ex Script. Nam Luc. c. 1. dicitur: *Missus est Angelus Gabriel à Deo ... ad Virginem ... Et in-*

gressus Angelus ad eam, dixit ... & discessit ab illa Angelus. Quæ verba in propria significatione accipi debent, cum nulla sit ratio ea aliter accipiendi. Unde assertio nostra est de fide. Nec dic verba illa tam improprie accipienda esse, quam illud, quod in symbolis dicitur de Verbo, seu de Filio: *Qui descendit de cælis, & incarnatus est,* accipiendum est. Nam disparitas est, quia cum Verbum sit Deus, habet extensionem virtuales interminatam, & vi immensitatis suæ ubique locorum est: quod autem est ubique, moveri non potest localiter. Unde cum descendere de celo dicitur de Verbo, non nisi improprie dici manifestum est, ad significandum scilicet novum quendam in terra existendi modum.

Prob. 2. Ex Patribus, Ambrosio scilicet lib. 1. de Spir. S. c. 10. ubi sic ait: *Seraphim de loco in locum transit: non enim complet omnia ... Seraphim descendit cum aliquo secundum naturam suam transitu.* Gregorio Naziaz. orat. 2. de Theologia sub finem, ubi hæc habet: *Hi (Angeli) divina voluntatis ministri sunt ... loca omnia peragrant, &c.* Damasceno verbis supra laudatis; & Chrysostomo hom. 3. in Epist. ad Hebræos, ubi sic ait de Angelis: *Hi verò & loca mutant, & prioribus relictis, in quibus sunt, ita ad alia pergunt, in quibus non erant.*

Prob. 3. ratione. Quia quod non est ubique, sed est in loco determinato, locum mutare, seu de loco in locum transire, quod est moveri localiter, nil repugnat. Atqui Angeli non sunt ubique, sed in loco determinato. Ergo, &c.

Obj. S. Bernardum serm. 5. in Cantica, ubi sic loquitur: *Non est discurrere, nec de loco ad locum transire, nisi corporum, quod frequenter Angelos facere tam indubitata quam nota probat autoritas, Scripturæ scilicet. R. S. Doctorem* assertionem nostram probare, cum ait, notum & indubitatum esse ex Scriptura, quod Angeli de loco ad locum transeant. Ad id quod dicit proprium esse corporum transire de loco ad locum, unde concludit Angelos habere corpora, quia de loco ad locum transeunt, *R. dist.* Proprium est corporum transire de loco ad locum per contactum quantitativum, seu successivè contingendo commensurabiliter distinctas partes spatii interjacentis, C. Transire de loco ad locum quovis modo, N. Unde N. conclusionem S. Doctoris.

Itaque Angeli non possunt quidem transire de loco ad locum per contactum quantitativum, quia non habent extensionem formalem, adeoque non habent partes extra partes, quibus possint successivè correspondere & commensurari distinctis partibus spatii. At possunt v. g. de loco sibi adequato ad alium locum sibi adequatum & contiguum transire motu continuo: possunt enim continuè, seu absque ulla per quietem interruptione, spatium sibi adequatum, quod occupant, per partes deferere, eadem proportionem spatii contigui partes occupando; vel, si vis, possunt, nulla interposita morula, prius minorem spatii, quod occupant, partem, quam majorem, relinquere, eadem proportionem prius minorem spatii contigui partem, quam majorem, acquirendo, ad quod aliquid temporis requiritur.

Possunt igitur Angeli in tempore motu continuo de loco sibi adequato ad alium locum sibi adequatum & contiguum transire: imò de uno ad alium transire possunt in instanti: cum enim Angelus totus sit in singulis partibus loci, quem occupat, totus est in contactu hujus loci cum alio contiguo: unde nihil vetat, quominus in eodem puncto unum deferat totaliter, & alterum totaliter acquirat.

Hinc Angelus de loco, quem occupat, transire potest ad alium locum distitum, non solum motu continuo, quod difficultatem non habet, sed etiam motu discreto: potest enim in instanti totum locum, quem occupat, deferere, & totum contiguum acquirere; deinde interposita morula, in instanti relinquere totum hunc secundum locum, & simul acquirere totum tertium contiguum, atque ita deinceps.

Dixi, interposita morula: nam alioquin Angelus posset

posset in eodem puncto esse ubique, quod est fallum & absurdum: quamquam ita sentit Tertullianus in apologetico cap. 22. *Omnis, inquit, spiritus ales est. Hoc Angeli & demones. Igitur momento ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est. Quid ubique geratur tam facile sciunt, quam enunciant. Velocitas, divinitas creditur; quia substantia ignoratur. Nisi tamen cum exaggeratione loqui dicatur, ad exprimendam incredibilem Angelorum velocitatem, quam sic exprimit Gregorius Nazianz. orat. 2. de Theol. Omnibus ubique impigri adsunt ... natura levitate.*

RESPENSIO V.

Angeli durant, formaliter per suam substantiam, efficienter verò per omnipotentiam divinam.

Prob. 1. pars. Illud durat, quod permanet in esse. Sed Angeli permanent in esse. Ergo, &c. *Prob. 2. pars.* Per id Angeli formaliter durant, per quod formaliter permanent in esse. Sed per suam substantiam formaliter permanent in esse, sicut per suam substantiam formaliter sunt. Ergo, &c. *Prob. 3. pars.* Per illud Angeli durant efficienter, à quo in esse conservantur. Sed conservantur in esse ab omnipotentia divina. Ergo, &c. Sed

Nota. Duratio triplex distinguitur, aeternitas scilicet, aevum, & tempus. Aeternitas est duratio rei simplicis, carentis principio & fine. Aevum est duratio rei simplicis, habentis principium, sed carentis fine. Tempus est duratio rei habentis partes, principium, & finem. Tempus subdividitur in permanentes & successivum. Tempus permanentes est duratio rei habentis principium, finem, & omnes partes simul. Tempus successivum est duratio rei habentis principium, finem, & suas partes successivè tantum. Hinc duratio Dei est aeternitas, duratio Angeli aevum, duratio hominis tempus permanentes, duratio cuiuscumque motus localis tempus successivum. Tempus tamen simpliciter dicitur duratio illa successiva, quæ ab hominibus ad mensurandas alias durationes, easque inter se comparandas assumpta est, & extrinsecè divisa in varias partes, in horas, dies, menses, annos, &c.

DISPUTATIO II.

De cognitione, locutione, & volitione Angelorum.

ARTICULUS I.

Utrum Angeli cognoscant secreta cordium.

RESPENSIO.

Angeli non possunt naturaliter certò cognoscere secreta cordium, hoc est, actus liberos alterius, sive hominis, sive Angeli, sine ejus consensu. Est de fide, vel saltem proxima fidei.

Prob. 1. Illud non competit naturaliter Angelis, quod soli Deo attribuunt sacra Scriptura. Atqui certò cognoscere secreta cordium, soli Deo attribuunt sacra Scriptura. Ergo, &c. Major patet: quod enim soli Deo attribuitur, vel frigidè & falsò sic attribuitur, vel nullatenus potest, aut saltem naturaliter non potest competere ulli creaturæ.

Prob. ergo min. Nam dicitur lib. 3. Reg. cap. 8. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Quod iidem verbis repetitur lib. 2. Paralipp. cap. 6. Lib. 1. Paralipp. cap. 28. *Omnia corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit.* Plal. 43. *Nonne Dominus requirit ista? ipse enim novit abscondita cordis.* Jer. cap. 17. *Pravum est cor omnium, & inscrutabile: quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes.* Et Hebr. cap. 4. *Virus est sermo Dei & efficax ... discretor cogitationum & intentionum cordis: & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus.*

Scripturis suffragantur Patres, ut Origenes hom. 7. in Genesim: *Deo soli, inquit, cognitum est propositi.* Simplicius Theol. Tom. 1.

tum mentis. S. Hieronymus in verba Jeremiae à nobis laudata: *Melius est, inquit, ut simpliciter accipiamus, quòd nullus cognitionum secreta cognoscat, nisi solus Deus.* Et inferius: *Per quæ discimus, solum Deum nosse cogitationes eorum.* S. Chrysostomus hom. 24. in Joan. *Humanorum, inquit, cordium cognitio solus Dei est, qui ea formavit.* S. Augustinus serm. 6. de diversis: *Cogitationes, inquit, quas modo non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate sanctorum ... Cor videre Dei est.* S. Cyrillus Alex. lib. 2. in Joan. cap. 1. de Nathanaele loquens, sic ait: *Norat probè Deum scrutatorem esse cordium, nec ulli alteri mentem hominis patere, illud, opinor, Psalmista animo revolvens: Scrutans corda & renes Deus.*

Prob. 2. Illud saltem naturaliter competere non potest Angelis, quod invictissimum est divinitatis argumentum. Atqui certò cognoscere secreta cordium, est invictissimum divinitatis argumentum. Ergo, &c. Major patet. *Prob. min.* Illud est invictissimum divinitatis argumentum, quo Christus demonstravit se esse Deum. Sed Christus ostendendo se certò cognoscere secreta cordium, demonstravit se esse Deum. Ergo, &c.

Prob. min. ex Patribus. Nam sic loquitur S. Ambrosius lib. 5. in Luc. *Dominus salvos volens facere peccatores, occultorum cognitione Deum se esse demonstrat.* Et S. Hieronymus loco supra laudato: *Si de Salvatore dicitur: Videns autem cogitationes eorum Jesus, nullusque potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: ergo Christus Deus est, qui scrutatur corda, & probat renes.* Et S. Cyrillus Alex. loco item supra laudato: *Quenam igitur est illa ratio, quæ ad fidem (divinitatis Christi) adducit? Cognitio Deo conveniens. Omnia enim nosse uni Deo convenit. Excipit ergo (Jesus) Nathanaelem, non assentatiunculis eum sibi concilians, sed expositis iis quorum conscius erat, hominum corda quæ Deus est se nosse confirmans.* Et S. Petrus Chrysologus serm. 50. *Cape ejus divinitatis insignia: audi eum pectoris tui penetrasse secretum; aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse: intellige eum cordis tui tacita nudare consilia.* S. denique Fulgentius lib. 2. ad Transmendum cap. 16. *Filius igitur ubique presens est, idem omnes audit & videt, & maiestatis sue plenitudine in abdita quoque & occulta penetrat, nec clamoribus admonendus est, qui cogitationes videt; adeoque verè Deus est.*

Prob. 3. ratione: quia dignitati & excellentiæ naturæ intellectualis cuiuslibet connaturaliter debetur perfectum in actus liberos dominium, vi cuius de illis perfectè possit disponere, non solum quantum ad eorum productionem, vel permanentiam in esse, sed etiam quantum ad eorum manifestationem, ita ut non nisi ea consentiente, alteri naturæ rationali patere possint. Ergo necessarius ad certam actuum ejus liberiorum notitiam concursus non nisi ea consentiente connaturaliter à Deo exhiberi potest alteri naturæ intellectuali. Ergo actus ejus liberi, ea non consentiente, ab altera naturæ intellectuali cognosci non possunt, nisi dependentè à concursu supernaturali, vel saltem præternaturali. Atqui quod non potest aliter cognosci, non potest cognosci naturaliter, ut patet ex terminis. Ergo, &c.

Confirm. Ex S. Thoma hic q. 57. a. 4. in o. ubi sic ait: *Solus Deus cognoscit cogitationes cordium, & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est, quia voluntas rationalis creatura soli Deo subjacet, & ipse solus in eam operari potest.* Ex quibus verbis sic argumentor. Dominium quod habet creatura rationalis in actus suos liberos, subordinatur dominio Dei, qui est supremus rerum omnium Dominus. Ergo creatura rationalis jus non habet, ut actus ejus liberi non innotescant Deo ut sunt in se, nisi ea consentiente. E contra dominium quod habet creatura rationalis in actus suos liberos, non subordinatur dominio alterius creaturæ rationalis. Ergo jus habet, ut actus ejus liberi alteri creaturæ rationali non innotescant ut sunt

X in se,